

**LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ IR KITŲ
VISUOMENINIŲ ORGANIZACIJŲ,
KREIPIMASIS
2022 m. sausio 17 d.**

DĖL LIETUVIŲ KALBOS VALSTYBINIO STATUSO PANAIKINIMO

Lietuvos valdančioji koalicija ir šalies visuomenė pasiekė kryžkelę.

Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas 2021 metais prašė Valstybinę lietuvių kalbos komisiją (VLKK) įvertinti Vyriausybės siūlomą įstatymo projektą XIII-535 (toliau – Projektas), kuriuo suteikiamos papildomos išimties Lietuvos piliečiams asmens dokumentuose savo asmenvardžius rašyti ne valstybine lietuvių kalba.

Pažymėtina, kad LR Konstitucinis Teismas (KT) 1999, 2004 ir 2009 metais skirtingais žodžiais išaiškino, jog neegzistuoja Lietuvos piliečių teisė savo asmens dokumentuose vardus ir pavardės rašyti ne valstybine kalba. O 2014 m. vasario 27 d. sprendime KT netgi konkrečiai nurodė, jog tuo atveju, kai įstatymų leidėjui dėl asmens vardo ir pavardės rašymo Lietuvos piliečio pase teisiniam reguliavimui yra reikalingos specialios žinios, jis tam turi gauti oficialią aiškiai išdėstytą poziciją iš lietuvių kalbos specialistų sudarytos valstybės institucijos, t.y. iš VLKK, į kurios išvadą įstatymų leidėjas negali neatsižvelgti.

Primename, kad Vyriausybės siūlomam Projektui ryžtingai pasipriešino Lietuvos žmogaus teisių bei kitos visuomeninės organizacijos, taip pat žymūs šalies kalbotyros, teisės, istorijos, filosofijos ir kiti mokslininkai, rašytojai ir kultūros ir meno darbuotojai, 2021 m. spalio 27 d. išplatinę viešą reikalavimą VLKK nepasiduoti Lietuvos valstybingumą griaunančių politinių jėgų spaudimui (*Alfonsas Vaišvila, Vytautas Radžvilas, Krescencijus Stoškus, Artūras Judžentis, Jonas Ivoška, Linas V. Medelis, Jonas Jasaitis, Eugenijus Arvydas Janulaitis, Leonas Milčius, Bronius Genzelis, Almantas Stankūnas, Vladas Kančiauskas, Kęstutis Dubnikas, Vytautas Rubavičius, Vytautas Daujotis, Donatas Stakišaitis, Daiva Jakubonienė, Albertas Žostautas, Vytautas Karčiauskas, Saulius Arlauskas, Jūratė Laučiūtė, Renata Šerelytė, Laisvūnas Šopauskas, Kazimieras Župerka, Gediminas Storpirstis, Rytis Saladžius, Dalius Serafinas, Robertas Grigas, Rimvydas Stankevičius, Juozas Skirius, Erika Drungytė, Giedrius Arbačiauskas, Vytautas Sinica, Aras Žvirblys, Dainius Razauskas, Aldonas Pupkis, Jūratė Markevičienė, Aurelija Stancikienė, Dalius Stancikas, Irena Andrukaitienė, Aušra Jurevičiūtė*).

2021 m. spalio 28 d. VLKK patvirtino savo ankstesnę išvadą, jog asmens dokumentuose įrašai ne valstybine kalba galimi tik užsieniečių sutuoktiniams ir jų vaikams, o ne visiems to norintiems šalies kitakalbiams. Nepaisant to, Seimas š.m. Sausio 13-osios gedulo dienos paminėjimo išvakarėse (Sausio 11 d.) šią VLKK išvadą atmetė ir sąmoningai, neatsižvelgdamas nei į VLKK, nei šalies mokslininkų prieštaravimus bei 70 tūkst. Lietuvos piliečių reikalavimą kitakalbių asmenvardžius užsienio kalbomis rašyti kitame asmens dokumento puslapyje arba kitoje tapatybės kortelės pusėje, pritarė Projektui, t.y. dauguma Seimo narių balsavo, kad išimties vardus ir pavardes rašyti asmens dokumentuose ne valstybine kalba būtų suteiktos visiems to norintiems šalies kitakalbiams.

Tokiu būdu pritardami Projektui Seimo nariai nusprendė, kad valstybinis lietuvių kalbos statusas kitakalbiams Lietuvos piliečiams nebegalioja, jei tik pastarieji įrodys savo kilmės dokumentais (kitų valstybių išduotais dokumentais), turintys teisę savo vardus ir pavardes asmens dokumentuose rašyti gimtąja kalba (kol kas lotyniško pagrindo rašmenimis).

Už tokį sprendimą **nubalsavo beveik visi Seimo TS-LKD frakcijos nariai** *Vilija Aleknaitė Abramikienė, Laima Liucija Andrikiienė, Arvydas Anušauskas, Dalia Asanavičiūtė, Kristijonas Bartoševičius, Antanas Čepononis, Justas Džiugelis, Aistė Gedvilienė, Jonas Gudauskas, Irena Haase, Vytautas Juozapaitis, Paulė Kuzmickienė, Gabrielius Landsbergis, Mindaugas Lingė, Mykolas Majauskas, Matas Maldeikis, Kęstutis Masiulis, Bronislovas Matelis, Radvilė*

Morkūnaitė-Mikulėnienė, Andrius Navickas, Monika Navickienė, Žygmantas Pavilionis, Audrius Petrošius, Liuda Pociūnienė, Arvydas Pocius, Edmundas Pupinis, Jurgita Sejonienė, Linas Slušnys, Kazys Starkevičius, Stasys Šedbaras, Ingrida Šimonytė, Jurgita Šiugždinienė, Justinas Urbanavičius, Andrius Vyšniauskas, Emanuelis Zingeris). Šiam sprendimui pasipriešino tik Audronius Ažubalis, Laurynas Kasčiūnas, Algis Strelčiūnas ir Valdas Rakutis.

Valstybinio lietuvių kalbos statuso naikinimo projektui **pritarė dauguma LSDP frakcijos narių** - *Vidmantas Kanopa, Orinta Leiputė, Julius Sabatauskas, Eugenijus Sabutis, Kęstutis Vilkauskas*. Prieštaravo Liudas Jonaitis ir Vilija Targamadžė.

Taip pat **pritarė DP frakcijos atstovai** *Viktoras Fiodorovas, Vytautas Gapšys, Vaida Giraitytė-Juškevičienė, Vigilijus Jukna, Ieva Kačinskaitė-Urbonienė, Andrius Mazuronis, Artūras Skardžius*. Tam prieštaravo DP narys Valentinas Bukauskas).

Pritarė Regionų frakcijos nariai *Česlav Olševski, Beata Petkevič, Jonas Pinskus, Rita Tamašunienė*. Projektui pasipriešino Petras Gražulis, Agnė Širinskienė, ir Valdemaras Valkiūnas.

Pritarė Demokratų frakcijos „Vardan Lietuvos“ seniūnas **Saulius Skvernelis** ir šios frakcijos nariai *Vytautas Bakas, Zigmantas Balčytis, Algirdas Butkevičius, Domas Griškevičius, Rūta Miliūtė, Lukas Savickas, Zenonas Streikus, Tomas Tomilinas*. Projektui pasipriešino Laima Mogenienė ir Laima Nagienė.

Projektui prieštaravo arba priimant jame nedalyvavo absoliučiai visi LVŽS frakcijos nariai.

Laisvė partijos ir Liberalų frakcijos Seimo narių vardai neminėtini, nes šių frakcijų nariai nuolat inicijuoja arba vieningai pritaria agresyvioms politinėms iniciatyvoms ardyti pamatines piliečių konstitucines teises ir laisves, skleisti visuomenėje mirties kultūrą ir moralinę destrukciją (propaguoti narkotikų alkoholio ir vartojimą, legalizuoti prostituciją ir kt.).

Svarbiausia tai, kad už Projektą balsavę Seimo nariai pritarė ne tik valstybinio lietuvių kalbos statuso panaikinimui atskiruose Lietuvos regionuose - Visagine, Vilniaus, Šalčininkų rajone ir kitur (tikėtina, dalis Seimo narių gerai to netgi nesuvokė), bet sankcionavę teisę kitakalbiams rašyti autentiškai asmens dokumentuose savo vardus ir pavardes pagal užsienio valstybių dokumentus, kartu pripažino ir visų Lietuvos okupacinių režimų žmonėms išduotus asmens dokumentus, tuo nedviprasmiškai patvirtindami buvusių Lietuvos okupacinių režimų teisėtumą.

Šis istoriškai neatsakingas Seimo narių elgesys sukėlė neprognozuotą pavojų Lietuvos valstybingumui, nes pritarus lietuvių kalbos valstybinio statuso panaikinimui atskiroms piliečių grupėms, nėra pagrindo tikėtis, kad nebus keliami tolesni reikalavimai šalies kitataučių atskirčiai didinti. Neatsitiktinai po balsavimo, kuriame buvo pritarta kitakalbiams leisti vardus ir pavardes asmens dokumentuose perrašyti pagal savo valstybių išduotus dokumentus (kol kas tik lotyniško pagrindo rašmenimis), Seimo Lietuvos lenkų rinkimų akcija-Krikščioniškų šeimų sąjungos frakcija įregistravo naują pasiūlymą - rašant asmenvardžius leisti naudoti ir diakritinius ženklus. Tokiu būdu Seime jau inicijuota nauja diskusija ne tik dėl trijų raidžių (**X**, **W** ir **Q**), bet dėl prievolės Lietuvos teisinėje sistemoje vartoti keliasdešimt papildomų simbolių iš visų Europos valstybių kalbų raidyno.

Nedera puoselėti iliuzijų, kad pastarieji reikalavimai bus paskutiniai ir pasibaigs tik prievole Lietuvai iš esmės pakeisti valstybės išduodamų dokumentų rašybą beveik visomis Europos kalbomis. Įteisinus dvigubą ar trigubą pilietybės institutą (šių iniciatyvų niekas neatsisakė) Lietuvoje neabejotinai bus įtvirtina ir šalyje gyvenančių šimtų tūkstančių kitakalbių piliečių teisė į kitų valstybių pilietybę. O tai reiškia, kad Seimo nariai išdavę lietuvių kalbos valstybinį statusą, kartu atvėrė teisinį kelią neišvengiamai kalbinei, kultūrinei, politinei ir teritorinei Lietuvos valstybės dezintegracijai, būtent dėl kurios Lietuvai atkuriant nepriklausomybę, autonominiškai reikalavo Šalčininkų krašto autonomijos (*1989 m. lietuvių kalbą paskelbus privaloma visoms žmonėms, įstaigoms ir organizacijoms, Vilniaus, Šalčininkų, Širvintų, Trakų ir Švenčionių rajonų tarybų deputatai paskelbė nutarimą*

„Dėl Vilniaus lenkų nacionalinio-teritorinio krašto Statuto“. Tuo metu buvo sprendžiama dėl lenkų nacionalinio teritorinio autonominio rajono Lietuvos arba SSSR sudėtyje).

Šia proga šalies visuomeninės organizacijos paskelbė iniciatyvą tęsti politikų demaskavimą pagal V. Urbučio knygą „Lietuvių kalbos išdavystė“, inicijuodamos knygos pavadinimu „Valstybinės lietuvių kalbos išdavikai“ leidybą.

Nebesikartojame, kad Projektas, kuriam balsų dauguma pritarė Seimas, diskriminuoja kitus Lietuvos piliečius tautybės pagrindu, kad jis **pažeidžia tūkstančių Lietuvos rusų, ukrainiečių, žydų, gudų bei kitų kitataučių teises**, nes leidimas keisti asmenvardžius asmens dokumentuose užsienio kalbomis tik lotyniškoms raidėms, nepanaikina kitų Lietuvos kitataučių diskriminacijos tautybės pagrindu ir dėl to nėra jokio pagrindo manyti, kad minėtų tautybių asmenys su tokia diskriminacija taikstysis, kad jie niekada nereikalaus analogiškų teisių sau.

Nebeprimename, kad šis Seimo sprendimas atneš nepataisomą žalą kaimyninei Latvijai, nes Lietuvos pavyzdžiu kitakalbiai Latvijoje reikalaus analogiškos teisės rašyti savo vardus ir pavardes pagrindiniame asmens dokumento (paso) puslapyje, kai iki šiol pagal EŽTT išaiškinimą juos tenkino leidimas savo vardus ir pavardes rašyti antrame paso puslapyje. Tik atkreipiame dėmesį į Seimo Kanceliarijos teisės departamento 2022-01-12 išvadas, kuriose primenamas 2014 m. vasario 27 d. KT sprendimas ir jame nurodyta KT doktrina dėl konstitucinio valstybinės kalbos statuso ir jos apsaugos principų. Minėtose išvadose departamentas pabrėžia, kad **Projektas nedera su Konstitucinio Teismo formuojama konstitucine jurisprudencija - Seimas negali neatsižvelgti į VLKK oficialias išvadas dėl Projekto ir jose išdėstyta VLKK pozicija.**

Lietuvos žmogaus teisių ir kitos visuomeninės organizacijos viliasi, kad didelė dalis Seimo narių pritardami Projektui buvo suklaidinti ir vadovavosi trumpalaikiais konjunktūriniais politiniais susitarimais. Tačiau 2022 m. sausio 18 d. Seime dėl Projekto vyks galutinis balsavimas, kuris gali tapti lemtingu įstatymu Lietuvos valstybingumui – įstatymu, kurio tikroji paskirtis – panaikinti Lietuvos suverenumą, pirmiausia valstybinę lietuvių kalbos statusą, šalies regionų integralumą ir galiausiai Lietuvos valstybingumą, jos istorinę bei kultūrinę tęstinumą.

Todėl kreipiamės į visus geros valios Seimo narius, ypač į tuos, kurie yra suklaidinti: prašome Jus atidžiai permąstyti būsimus savo elgesio padarinius ir užkirsti kelią pradėtam Lietuvos valstybingumo demontavimui. Kviečiame neleisti, kad sausio 18 dieną visuomenė susietų Jus su valstybinės lietuvių kalbos išdavyste, kad istorijoje, kuri nesibaigia keliomis Seimo nario kadencijomis, niekas negalėtų Jūsų vadinti VALSTYBINĖS LIETUVIŲ KALBOS IŠDAVIKAIS.

Pabrėžiame, nė viena save gerbianti pasaulio valstybė neleidžia tapatybės dokumentuose vardus ir pavardes rašyti kitaip nei valstybine kalba.

Kreipimąsi pasirašo:

*Asociacija „Talka kalbai ir Tautai“
Lietuvos žmogaus teisių asociacija
Lietuvos nacionalinės vartotojų federacija -
Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija
Lietuvos Helsinkio grupė
Piliečių gynybos paramos fondas
„Mokslo Lietuva“ redakcija
Lietuvos kultūros kongresas*

*Mindaugas Karalius
Vytautas Budnikas
Alvita Armanavičienė
Romualdas Povilaitis
Aurelija Kuzmaitė
Stasys Kaušinis
Jonas Jasaitis
Krescencijus Stoškus*

*Kreipimasis priimtas bendru sutarimu.
Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos pirmininkas*

Romualdas Povilaitis